# «TURKIY XALQLARNING MA'NAVIY INTEGRATSIYASI: TILI, ADABIYOTI, MADANIYATI» MAVZUSIDAGI II XALQARO ILMIY-NAZARIY KONFERENSIYA

TOSHKENT - 2025

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

# «TURKIY XALQLARNING MA’NAVIY INTEGRATSIYASI: TILI, ADABIYOTI, MADANIYATI»

**MAVZUSIDAGI II XALQARO ILMIY-NAZARIY KONFERENSIYA MATERIALLARI**

**TOSHKENT - 2025**

Mazkur ilmiy maqolalar to‘plamida «Turkiy xalqlarning ma’naviy integratsiyasi: tili, adabiyoti, madaniyati» II Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Maqolalarda turkiy tillarning rivoji va o‘zaro o‘xshashliklarini, umumiy adabiy merosimizni ilmiy asosda chuqur o‘rganish; madaniy aloqalarni zamonaviy texnologiyalar orqali kengaytirish; tarjima va adabiy almashinuv orqali xalqaro miqyosda muloqotni kuchaytirish; raqamli platformalar orqali integratsiyani amalga oshirishga oid fikrlar yoritib berilgan. To‘plamdan dunyo bo‘yicha taniqli turkiyshunos olimlar, metodistlar, o‘qituvchilar hamda ToshDO‘TAU iqtidorli talabalarining maqolalari ham o‘rin olgan.

To‘plam til va adabiyot ta‘limi bilan shug‘ullanuvchi professor-o‘qituvchilar, shu sohaning tadqiqotchilari, magistrant va talabalarga mo‘ljallangan.

**Taqrizchilar:**

**G.Asilova** – *pedagogika fanlari doktori (DSc), professor.*

**G.Norimova** – *filologiya fanlari nomzodi, dotsent.*

**Tahrir hay’ati:**

S.Muhamedova, S.Qambarova, O.Turaqulova,
Y.Shirinova, M.Yo‘ldosheva.

*Mazkur to‘plam matni Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti Kengashining 2025-yil 2-iyundagi 10-sonli majlisida muhokama qilinib, nashrga tavsiya qilingan.*

*Izoh: Maqolalarning ilmiy saviyasi uchun mualliflar o‘zlari mas’uldirlar.*

məhsullara əsaslanması ilə seçilir. İrəvan, Göyçə, Zəngəzur, Dərələyəz kimi bölgələrə xas yeməklər sadəcə qida deyil, həm də xalqın yaddaşında yaşayan tarixi izlərdir. Qovurma, haşıl, tutmaş, çığırtma, səbzi plov, daş küftəsi, İrəvan kətəsi kimi yeməklər bu mədəniyyətin nümunələridir.

Bu mətbəxin əsas xüsusiyyəti isə təbiətə bağlılıq, sağlam qidalanma və ən əsası, nəsildən-nəslə ötürülən kulinariya ənənələridir. Günümüzdə bu dəyərlərin qorunub saxlanılması və gələcək nəsillərə çatdırılması vacib vəzifələrdən biridir. Qərbi Azərbaycan mətbəxinə məxsusyeməklərin bişirilməsi, süfrə mədəniyyətinin yaşadılması yalnız mətbəx deyil, milli kimliyimizin də yaşamasıdır.

**Ədəbiyyat**

1. Aşıq Ələsgər. Əsərləri. Bakı, "Şərq-Qərb", 2004, 400 s.
2. Bayramov İ. Qərbi Azərbaycan şivələrinin leksikası. Bakı, "Elm və təhsil", 2011, 440 s.
3. Kaşğari M. Divani lüğət-it-türk. Dörd cilddə. IV cild. Bakı, "Ozan" , 2006, 752 s.

Karşılaştırmalı türk lehçeleri sözlüğü. I cild, Anakara, 1993, 1183 s.

**DOI:** 10.52773/tsuull.conf.2025/IXUU2042

## TARİX DƏRSLƏRİNDƏ AKMEOLOJİ SƏRİŞTƏNİN FORMALAŞDIRILMASINDA İSTİFADƏ OLUNAN ÜSUL VƏ VASİTƏLƏR

**Həsənova Ülkər Fikrət**
*Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutunun doktorantı*
*ulker.bdu@bk.ru*
*Bakı/Azərbaycan*
*ORCID: 0009-0009-6054-7503*

**Xülasə.** Akmeoloji səriştə, insanın şəxsi inkişafının zirvəsinə çatmasını təmin edən və onun maksimum potensialını ortaya çıxaran bilik, bacarıq və keyfiyyətlər toplusudur. Bu səriştənin inkişafı, şagirdin özünü daha yaxşı tanıması, təhsil prosesində uğur qazanması və həyatında daha təsirli olmasını təmin edir. Tarix dərslərində şagirdlərdə akmeoloji səriştənin formalaşdırılması təhsil prosesində şagirdlərin intellektual, emosional və şəxsiyyət kimi inkişafına yönəlmiş vacib bir aspektdir. Akmeologiya – insanın peşəkar və şəxsi inkişafının zirvə nöqtəsinə çatmasını öyrənən elmdir və bu baxımdan, tarix dərsləri bu səriştənin inkişafı üçün geniş imkanlar təqdim edir.

Tarix dərslərində akmeoloji səriştənin formalaşdırılması, yalnız tarixi məlumatların ötürülməsindən ibarət olmayıb, həm də şagirdin şəxsiyyətinin inkişafına, tənqidi düşünmə və özünüidarəetmə bacarıqlarının inkişafına xidmət edir. Bu məqsədlə müxtəlif üsul və vasitələrdən istifadə olunur. Tarix dərslərində tətbiq edilən düzgün üsul və vasitələr şagirdlərin yalnız məlumatı əzbərləməsinə yox, onu təhlil etməsinə, dəyərləndirməsinə və şəxsiyyət kimi inkişaf etməsinə xidmət edir. Bu isə akmeoloji səriştənin əsas məqsədidir: şagirdin potensialını tanıması və onu reallaşdırması.

**Açar sözlər:** Akmeologiya, üsul, şagird, səriştə, problem, tarix dərsi.

**Annotatsiya .**Akmeologik kompetentsiya - bu shaxsning shaxsiy rivojlanish cho'qqisiga chiqishini ta'minlaydigan va uning maksimal salohiyatini ochib beradigan bilim, ko'nikma va fazilatlar to'plami. Bu kompetensiyaning rivojlanishi talabaning o'zini yaxshiroq bilishini,

ta’lim jarayonida muvaffaqiyat qozonishini va hayotida samaraliroq bo‘lishini ta’minlaydi. Tarix darslarida talabalarda akmeologik kompetentsiyani shakllantirish ta'lim jarayonida o‘quvchilarning intellektual, hissiy va shaxsiy rivojlanishiga qaratilgan muhim jihatdir. Akmeologiya - bu insonning kasbiy va shaxsiy rivojlanishining cho‘qqisiga qanday erishishini o‘rganadigan fan bo‘lib, shu munosabat bilan tarix darslari ushbu kompetentsiyani rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Tarix darslarida akmeologik kompetentsiyani shakllantirish nafaqat tarixiy ma'lumotlarni uzatishdan iborat, balki o‘quvchi shaxsini, tanqidiy fikrlash va o‘z-o‘zini boshqarish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Buning uchun turli xil usullar va vositalar qo‘llaniladi.

Tarix darslarida to‘g‘ri qo‘llaniladigan metod va vositalar o‘quvchilarga ma’lumotlarni eslab qolish bilan birga, uni tahlil qilish, baholash, shaxs sifatida kamol topishiga ham yordam beradi. Bu akmeologik kompetentsiyaning asosiy maqsadi: talaba salohiyatini tan olish va uni amalga oshirish.

**Kalit so‘zlar:** Akmeologiya, metod, talaba, kompetentsiya, muammo, tarix darsi.

**Abstract**. Acmeological competence is a set of knowledge, skills and qualities that ensure a person reaches the peak of his personal development and reveals his maximum potential. The development of this competence ensures that the student knows himself better, succeeds in the educational process and is more effective in his life. The formation of acmeological competence in students in history lessons is an important aspect aimed at the intellectual, emotional and personal development of students in the educational process. Acmeology is a science that studies the peak of a person's professional and personal development, and in this regard, history lessons provide ample opportunities for the development of this competence. The formation of acmeological competence in history lessons does not only consist of transmitting historical information, but also serves the development of the student's personality, the development of critical thinking and self-management skills. For this purpose, various methods and tools are used. The correct methods and tools applied in history lessons help students not only memorize information, but also analyze it, evaluate it and develop as a person. This is the main goal of acmeological competence: to recognize the student's potential and realize it.

**Keywords**: Acmeology, method, student, competence, problem, history lesson.

Müasir dövrdə təhsilin əsas məqsədi yalnız bilik vermək deyil, həm də düşünən, analiz edən, yaradıcı və məsuliyyətli şagirdlərin şəxsiyyətli vətəndaşların yetişdirilməsidir. Bu baxımdan, akmeoloji səriştənin inkişafı təhsil prosesində mühüm yer tutur. Akmeoloji səriştə insanın öz potensialını maksimum dərəcədə üzə çıxarması və bu potensialı şəxsiyyət kimi inkişafında istifadə etməsi bacarığıdır. Xüsusilə, tarix dərsləri bu səriştənin formalaşdırılması üçün geniş imkanlar təqdim edir. Tarix fənn kimi təkcə keçmişi öyrənmək deyil, həmçinin bu günə və gələcəyə düzgün baxış formalaşdırmaq üçün bir vasitədir. Məhz bu məqalədə tarix dərslərində təhsilalanlarda akmeoloji səriştənin formalaşdırılmasında istifadə olunan üsul və vasitələrin rolu ön plana çəkilmişdir.

Ümumilikdə, Akmeologiya – insanın fərdi və peşəkar inkişafının zirvə nöqtəsinə çatma yollarını öyrənən elmdir. Bu elmin təhsil sahəsində tətbiqi “akmeoloji səriştə” anlayışını meydana çıxarır. Akmeolojisəriştə dedikdə, şagirdin:

1. özünü dərketməsi,

2. təfəkkürvə yaradıcı potensialını reallaşdırması,

3. müstəqilqərarverməsi,

4. sosialməsuliyyətdaşıması,

5. liderlikvə təşəbbüskarlıqnümayiş etdirməsi kimixüsusiyyətlər başa düşülür.

Tarixdərsləribubacarıqlarıninkişafı üçün əlverişlimühityaradır. Tarixihadisələrintəhlili, fərqlibaxış bucaqlarınınmüqayisəsisəbəb-nəticə əlaqələrininqurulması və qiymətləndirilməsi şagirdintənqidivə yaradıcı düşüncə qabiliyyətiniinkişafetdirir(5,s.6).

Tarix dərslərində şagirdlərin fəallığını təmin etmək və onların akmeoloji səriştələrini formalaşdırmaq üçün müxtəlif təlim üsullarından istifadə olunur. Bu üsullar həm dərsin keyfiyyətini artırır, həm də təhsilalanın şəxsiyyət kimi inkişafına təkan verir.

1. Problemli təlim üsulu: Problemli təlim şagirdin fəal düşünməsini və yaradıcı yanaşmasını təmin edən effektiv üsuldur. Bu metod şagirdləri tarixi hadisələrə yalnız hazır cavablarla deyil, yaradıcı yanaşma ilə yanaşmağa sövq edir. Şagirdlər tarixi şəraitdə qərar qəbul edən rolunda çıxış edir və hadisələrə fərqli və bir çox baxış bucağından yanaşırlar. Bu, onların analitik və sistemli düşüncə bacarıqlarını inkişaf etdirir. Bu üsulda təhsilverən suallar və tapşırıqlar vasitəsilə şagirdlərdə maraq və tədqiqat aparmaq istəyi oyadır.Məsələn: "Əgər Almaniya Birinci Dünya Müharibəsində qalib gəlsəydi, dünyanın yeni siyasi xəritəsi necə olardı?" Bu cür suallar təhsilalanı təfəkkürə və proqnozlaşdırmaya yönəldir.

2. Debat vədiskussiya: Təhsilalanlar tarixi hadisələr və şəxsiyyətlər haqqında müxtəlif mövqeləri müdafiə edərək ünsiyyət bacarıqlarını, arqumentləşdirmə və tənqidi yanaşma qabiliyyətlərini inkişaf etdirirlər (4,s.25). Şagirdlərə tarixdə baş vermiş hadisələr və şəxsiyyətlər ətrafında müzakirələr aparmaq imkanı verilir. Bu müzakirələr zamanı müxtəlif fikirlərə hörmət, arqumentlə çıxış etmə və öz mövqeyini əsaslandırma kimi bacarıqlar formalaşır.Mövzu nümunəsi: "Sultan Sülyeman Qanuninin hakimiyyəti illərindəOsmanlı imperiyasını vəziyyəti necə idi?" - bu sual ətrafında keçirilən debat şagirdlərin hadisələri müxtəlif baxış bucaqlarından dəyərləndirməsinə şərait yaradır.

3. Tədqiqat və layihə fəaliyyəti: Şagirdlərin müstəqil şəkildə araşdırma aparması və nəticələrini təqdim etməsi onların məsuliyyət hissini, analitik düşüncə və zamanın idarə edilməsi bacarığını inkişaf etdirir.Nümunə layihələr:

1. "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə maarifçilik hərəkatı"

2. "Orta əsrlər Şərq sivilizasiyalarının Avropa mədəniyyətinə təsiri"(1)

Bu üsulla şagirdlər qrup və cütlər şəklində araşdırma aparıb, nəticələri çıxarıb təqdimat hazırlayırlar. Ən sonda təhsilverən onların təqdimatını digər şagirdlərlə birlikdə dəyərləndirir.

4. Rollu oyunlar və simulyasiyalar: Şagirdlər tarixi şəraitləri canlandıraraq həmin dövrün düşüncə tərzinə bürünürlər. Tarixi hadisələrin canlandırılması şagirdlərdə empatiya, yaradıcılıq və məsuliyyət hissini gücləndirir. Onlar tarixə

"daxildən" baxaraq qərarverməproseslərini yaşayır və tarixi şəxsiyyətlərin psixoloji motivasiyasını anlamağa çalışırlar. Bu zaman empatiya, qərarqəbuletməvəsosialbacarıqlarinkişafedir. Nümunə olaraq qeyd edə bilərik: "Potsdam Sülh Konfransı" simulyasiyası – təhsilalanlar konfrans iştirakçıları kimi çıxış edərək öz mövqelərini müdafiə edirlər. Və yaxud təhsilalanlar hansısa bir tarixi şəxsiyyətin rolunu canlandıraraq, onların verdikləri qərarları təhlil edir və dəyərləndirir. Bu üsul şagirdlərin tənqidi təfəkkürünü inkişaf etdirir (3,s.57).

5. Tarixi şəxsiyyətlərin təhlili:Liderlik xüsusiyyətlərinin və qərarvermə bacarıqlarının analiz edilməsi. Akmeoloji yanaşma ilə onların inkişaf zirvəsi və şəxsiyyət olaraq formalaşmaları araşdırılır. Tarixi hökmdar və ya kralın verdikləri qərarların müsbət və mənfi tərəflərini təhlil edib, öz münasibətlərini bildirir.

6. Mənbə və sənədlərlə işləmə: Tarixi sənədlər, məktublar, xatirələr üzərində iş aparmaq. Müstəqil düşünmək, arqument qurmaq bacarığını inkişaf etdirir.

7. Refleksiya və özünüqiymətləndirmə: Tarix dərslərində reflektiv suallar şagirdlərin öz biliklərini və emosional reaksiyalarını analiz etməsinə imkan yaradır. Bu isə özünüdərk və şəxsiyyət inkişafı baxımından əhəmiyyətlidir. Şagirdlərin dərs sonunda "Mən bu mövzudan nə öyrəndim?", "Bu bilik məni necə dəyişdi?" kimi suallarla düşünmələri. Akmeoloji özünüdərk bacarığını gücləndirir.

8. Əqli hücum (brainstorming)- Bu metod müəllim yeni mövzuya keçərkən təhsilalanlardan fərqli cavablar almaq üçün açıq suallar verir. Bu üsul şagirdləri müstəqil düşünməyə və iştirak etməyə təşviq edir. Əqli hücum şagirdlərə özünü ifadə etməyə öyrəşdirir, qrupla işləməyi və mübahisə etmədən fikrini bildirməyə kömək edir.

9. BİBÖ- Tarix dərslərində istifadə olunan əsas təlim üsullarından biridə BİBÖ üsuludur. BİBÖ üsulu şagirdlərin təfəkkürü inkişaf etdirir, analiz və sintez bacarıqlarının formalaşıb inkişaf etməsində mühüm rol oynayır. Misal olaraq aşağıdakı formada BİBÖ cədvəlini qura bilərik.

| Bilirəm | İstəyirəm bilim | Öyrəndim |
|---|---|---|
| | | |

10. Viktorinalar və interaktiv testlər: Quizizz, Kahoot, Wordwall və digər platformalar üzərindən oyun formatında testlər tətbiq olunur.

Tarix dərslərində şagirdlərdə akmeoloji bacarığın formalaşdırılmasında müəyyən vasitələr də mühüm əhəmiyyət kəsb edir. bu vasitələr aşağıdakılardır.

1. Tarixi xəritələr və sənədlər- şagirdlərin tarixi dövrdəki ərazilərin və sənədlərin görməsi ilə onlarda tədqiqatçılıq bacarığı inkişaf edir. Mənbə ilə işləmək bacarığını formalaşdırır.

2. Ədəbi mətnlər və sənədli filmlər- bu vasitə zamanı şagirdlərin milli-mənəvi dəyərlərlə tanış olur,tarixə humanist və estetik yanaşır. Məsələn: şagirdlər ədəbiyyatdan "Vaqif" poemasını oxuyur, həmçinin tarix kitablarında oxuduqları Vaqifə həm tarixi, həm ədəbi yöndə dəyərləndirirlər.

3. İnteraktiv lövhələr və təqdimatlar- bu zaman tarix dərsləri vizual materiallar vasitəsilə daha maraqlı, cəlbedici və əyani olur.

Tarix dərslərində bu və ya başqa vasitələrindən istifadə etməklə tədrisə maraq qatır. Müasit təlim metodlarından düzgün istifadə etməklə şagirdlər daha yaradıcı, fəal və tənqidi düşüncəyə malik olurlar.

Akmeoloji səriştənin formalaşmasında müəllimin rolu danılmazdır. Müəllim bu prosesdə əsas istiqamətləndirici şəxsdir. O, şagirdlərə öz inkişaf yollarını tapmaqda, bacarıqlarını üzə çıxarmaqda və təkmilləşdirməkdə bələdçilik edir. Bu zaman müəllim:yaradıcı mühit yaradır,fərdi yanaşma tətbiq edir,şagirdlərin təşəbbüsünü dəstəkləyir,tənqidi və yaradıcı düşünməni təşviq edir.Bu yanaşmaların tətbiqi ilə müəllim şagirdlərin akmeoloji potensialını üzə çıxarır və inkişaf etdirir (2).

Tarix dərsləri şagirdlərin yalnız tarixi biliklərə yiyələnməsi ilə kifayətlənmir, həm də onların şəxsiyyət kimi inkişafına xidmət edir. Bu dərslərdə tətbiq olunan müasir və fəal təlim üsulları şagirdlərin:

- tənqidi düşüncə,
- müstəqil qərarvermə,
- liderlik və təşəbbüskarlıq,
- sosial məsuliyyət və əməkdaşlıq bacarıqlarının

inkişafına şərait yaradır. Bunların hamısı isə akmeoloji səriştənin əsas komponentləridir.

Beləliklə, tarix dərslərində daha çox interaktiv və tədqiqat yönümlü metodlardan istifadə olunmalıdır.Məktəblərdə layihə əsaslı tarix dərsləri genişləndirilməli, şagirdlərə fərdi tədqiqat aparmaq üçün şərait yaradılmalıdır.Texnologiya ilə inteqrasiya olunmuş dərs planları hazırlanmalıdır.

**ƏDƏBİYYAT**

1. AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ÜMUMTƏHSİL MƏKTƏBLƏRİ ÜÇÜN ÜMUMİ TARİX FƏNNİ ÜZRƏ TƏHSİL PROQRAMI (KURİKULUMU) (VI-XI siniflər). Bakı-2013

2.Əliyev E., Müəllimlərin peşəkar kompetensiyalarını artırmaq zərurəti, 01 Fevral 2019.

3.Источник: https://muallim.edu.az/news.php?id=4072,

4.Əmirov M., TAM ORTA MƏKTƏBDƏ TARİXİN FƏAL/İNTERAKTİV TƏLİMİ METODİKASI, Bakı.2011. 706 s.

5.Musayev.D., Tarixin tədrisində interaktiv metodlardan istifadənin imkanları. Bakı.2022., 232 s.
6.Veysova.Z., Fəal/interaktiv təlim: müəllimlər üçün vəsait. Bakı.2007. 149 s.

# UŞA-QARABAĞIN MƏDƏNİ İNCİSİ

**Aysel Hüseyinova**
*Filologiya fakültəsinin tələbəsi*
*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti*
*ORCiD:0009-0001-8900-9700*
*Huseynovaaysel772@gmail.com*
*Elmi rəhbər: f.e.d,prof.Mirvari İsmayılova*

**Xülasə**: Şuşa — Azərbaycan tarixində, mədəniyyətində və musiqisində xüsusi yeri olan qədim şəhərdir. Qarabağın dağlıq hissəsində yerləşən bu şəhər XVIII əsrdə Pənahəli xan tərəfindən salınıb və Qarabağ xanlığının paytaxtı olub. Şəhərin strateji mövqeyi onu həm hərbi, həm də mədəni baxımdan mühüm mərkəzə çevirib. Şuşa Vaqif, Üzeyir Hacıbəyli, Bülbül, Natəvan, Xurşidbanu, Qasım bəy Zakir kimi məşhur şəxsiyyətlərin vətənidir. Burada muğam, xalq şeiri və klassik poeziya bir araya gəlib, Azərbaycan mədəniyyətinin əsasını formalaşdırıb. 1992-ci ildə erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunmuş Şuşa, 8 noyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Ordusu tərəfindən qəhrəmancasına azad olunub. Bu azadlıq həm milli qürur, həm də mədəni dirçəlişin simvoluna çevrildi. Bu gün Şuşa Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı kimi yenidən qurulur və dirçəlir. Şəhər, keçmişin izlərini qoruyaraq gələcək nəsillərə və dünya ictimaiyyətinə Azərbaycanın tarixi və mədəni kimliyini tanıdır.
**Açar söz** : Mədəniyyət paytaxtı, Tarixi şəhər, Azərbaycan mədəniyyəti, Dirçəliş və quruculuq.
**Annotatsiya**: Shusha – Ozarbayjon tarixi, madaniyati va musiqasida alohida oʻringa ega qadimiy shahar. Qorabogʻning togʻli qismida joylashgan bu shahar XVIII asrda Panahalixon tomonidan asos solingan va Qorabogʻ xonligining poytaxti boʻlgan. Shaharning strategik joylashuvi uni harbiy va madaniy jihatdan muhim markazga aylantirgan. Shusha – Voqif, Uzeyir Hojibeyli, Bulbul, Natavon, Xurshidbanu, Gasim bey Zokir kabi mashhur shaxslarning vatani. Bu yerda mugʻom, xalq she'riyati va mumtoz she'riyat qoʻshilib, Ozarbayjon madaniyatining asosini tashkil etgan. 1992-yilda Armaniston qurolli kuchlari tomonidan bosib olingan Shusha shahri 2020-yil 8-noyabr kuni Ozarbayjon armiyasi tomonidan qahramonlarcha ozod qilindi.Bu ozodlik ham milliy gʻurur, ham madaniy tiklanish timsoliga aylandi. Bugun Shusha qayta qurilib, Ozarbayjonning madaniy poytaxti sifatida qayta tiklanmoqda. Oʻtmish izlarini saqlab qolgan shahar kelajak avlodlar va jahon hamjamiyatiga Ozarbayjonning tarixiy va madaniy oʻziga xosligini tanishtiradi.
**Kalit soʻzlar**: Madaniyat poytaxti, Tarixiy shahar, Ozarbayjon madaniyati, Tiklanish va bunyodkorlik.
**Abstract**: Shusha is an ancient city with a special place in the history, culture and music of Azerbaijan. Located in the mountainous part of Karabakh, this city was founded by Panahali Khan in the 18th century and was the capital of the Karabakh Khanate. The city's strategic location has made it an important center in both military and cultural terms. Shusha is the homeland of famous personalities such as Vagif, Uzeyir Hajibeyli, Bulbul, Natavan, Khurshidbanu, Gasim bey Zakir. Mugham, folk poetry and classical poetry came together here, forming the basis of Azerbaijani culture. Shusha, which was occupied by Armenian armed forces in 1992, was heroically liberated by the Azerbaijani Army on November 8, 2020. This

| | |
|---|---|
| ***Zhumagali İBRAGİMOV.*** *KAZAK TÜRKÇESİNİN TÜRKİSTAN AĞZINDA EDATLAR* | 245 |
| ***Зульфия Ишкильдина, Светлана Косцова.*** *СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СТРУКТУРА СЛОВА В РУССКОМ И БАШКИРСКОМ ЯЗЫКАХ: СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ* | 251 |
| ***Ahmedova Shaxnozaxon.*** *TOPONIMIKA FANI VA UNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI* | 256 |
| ***Shirinova Yekaterina Turakulovna.*** *O'ZBEK VA RUS TILLARI MUROJAAT VOSITALARI TADQIQIGA DOIR* | 261 |
| ***Aynur Cəfərova.*** *QARAQALPAQ DİLİNDƏ KONSONATLARIN ( SAMİTLƏRİN ) İŞLƏNMƏSİ* | 267 |
| **IV SHU'BA. TURKIY XALQLARNING UMUMIY MADANIY MEROSI** | |
| ***Аминев Закирьян Галимьянович.*** *ОБ АРХАИЧЕСКИХ БАШКИРСКИХ ЭПОСАХ «УРАЛ БАТЫР» И «АКБУЗАТ»* | 275 |
| ***Турганбаев Нурмамат Орозович.*** *БАЙЫРКЫ ТАШ ЖАЗМА ЭСТЕЛИКТЕРДЕГИ ОРТОК СӨЗДӨР* | 278 |
| ***Адильбекова Эльмира Сейтимовна, Емре Гүлже.*** *TÜRK ANLATI GELENEĞİNDEKİ GÖLGE OYUNLARI: KARAGÖZ* | 286 |
| ***Turgay AKDURUŞ.*** *RENKLERİN SİYASİ VE TOPLUMSAL OLAYLARDA KULLANIMI* | 295 |
| ***Filiz GÜVEN, Zeynep AVCI.*** *İŞLEVSEL TİPTEN BELLEKSEL TEMSİLE: EMİR TİMUR'UN TÜRKİYE SAHASINDAKİ HALK ANLATILARINDA TİPOLOJİK DÖNÜŞÜMÜ* | 303 |
| ***Камалова Гульдар Рашитовна, Шакурова Шаура Рашитовна.*** *НАУЧНОЕ НАСЛЕДИЕ И ВКЛАД ВЫДАЮЩЕГОСЯ УЧЕНОГО-ТЮРКОЛОГА РАШИТА ШАКУРОВА В ГУМАНИТАРНУЮ НАУКУ* | 312 |
| ***Алиева Ляззат Бердуақасқызы, Ұлас Жанниет.*** *TÜRK MODERNLEŞMESİNİN TAŞIYICI GÜCÜ: HALK TİYATROSU* | 322 |
| ***Əhmədova Səbirə Şövqi qızı.*** *SƏMƏRQƏND ŞƏHƏRİNİN TARİXİ MEMARLIQ ABİDƏLƏRİ* | 328 |
| ***Fatimə Salmanova.*** *AZƏRBAYCAN MUĞAMI* | 334 |
| ***Sobirova E'zoza G'ayrat qizi.*** *TURKIY XALQLARNING MILLIY QADRIYATLARINI TALQIN ETISH* | 339 |
| ***Ayan Əlizadə.*** *QƏRBİ AZƏRBAYCAN BÖLGƏSİNİN ZƏNGİN MƏTBƏXİ* | 341 |
| ***Həsənova Ülkər Fikrət.*** *TARİX DƏRSLƏRİNDƏ AKMEOLOJİ SƏRİŞTƏNİN FORMALAŞDIRILMASINDA İSTİFADƏ OLUNAN ÜSUL VƏ VASİTƏLƏR* | 348 |
| ***Aysel Hüseyinova.*** *UŞA-QARABAĞIN MƏDƏNİ İNCİSİ* | 353 |
| ***Hüseynova Fatimə.*** *AZƏRBAYCAN VƏ ÖZBƏK XALÇALARI* | 359 |
| ***Zülfiqarova Aytən.*** *ÇÖVKƏN OYUNU* | 367 |
| ***Abbosova Mubina.*** *ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR - TURKIY MADANIYAT TARG'IBOTCHISI* | 371 |